

Vårdplanen är en process där människan står i centrum

Vårdplanen är ett centralt verktyg som skapar förutsägbarhet, tydlighet och en känsla av trygghet både för patienten och de anhöriga. Den samlar mål, ansvar och arbetssätt och stöder ett planerat samarbete i vårdens olika skeden. För att en människa ska känna sig trygg i en utmanande och sårbar livssituation är kontinuiteten avgörande. Kontinuitetens betydelse framhävs särskilt i vårdrelationen, informationsdelningen och i hela servicekedjans funktion.

Arbetet med vårdplaner bör följas upp noggrannare, och utarbetandet samt den regelbundna uppdateringen bör vara ett väsentligt kriterium när man bedömer om vården förverkligas. Det räcker dock inte att enbart betona vårdplanernas betydelse, om man samtidigt inte identifierar hinder för deras genomförande. Tidsbrist, personalomsättning och splittrade informationssystem försvagar kontinuiteten och användningen av planerna i vardagen. Enligt vår erfarenhet finns regionala skillnader inom mentalvården inklusive psykiatri kring hur/om man jobbar med vårdplaner, vilket leder till ojämlikhet. Patienter i alla regioner bör ha rätt till en vårdplan som också uppdateras med jämna mellanrum.

Utan en tydlig ansvarsfördelning kan vårdplanen bli ett fristående dokument som inte styr det praktiska arbetet. Därför är det avgörande att definiera vem som ansvarar för uppdatering, uppföljning och säkerställande av att planen genomförs.

Att skapa individuella vårdplaner förutsätter en kontinuerlig dialog med, och en helhetsbild av, människan. Artikeln ”Psykososialista hoidon tarvetta tulisi arvioida kokonaisvaltaisesti” av Sarvasmaa, Lindfors och Heinonen, publicerad i Duodecim (2026), lyfter fram ett centralt perspektiv: bedömningen av behovet av vård ska vara helhetsinriktad och utgå från människan, hens önskemål, behov och livssituation, vilket i praktiken ofta förutsätter ett multiprofessionellt arbetssätt. Detta innebär att patienten inte enbart är ett objekt för vård, utan en aktiv aktör i sin egen vård.

Det är också viktigt att inse att en kvalitativ vårdplan inte uppstår utan förståelse för olika behandlingsformers verkningsmekanismer. Parallellt med detta bör det stöd som erbjuds av tredje sektorn – i form av kamratstöd och erfarenhetsexpertis – ses som en naturlig del av servicehelheten. Dessa stärker handlingsförmåga, tillit och förmågan att klara vardagen på ett sätt som enbart professionell vård inte kan ersätta.

För att vårdplanernas betydelse inte ska stanna på en principiell nivå måste deras effekt också kunna följas upp. Konkreta mätare, såsom vårdbundenhet, ändamålsenlig användning av tjänster och patientens upplevda trygghet, synliggör vad god planering kan åstadkomma som bäst.

När vi ser utvecklingen av vårdens kontinuitet som ett centralt samhälleligt mål kan vi inte bortse från vårdplanernas betydelse i denna helhet. I slutändan handlar det om trygghet och rättvisa: var och en har rätt att bli bemött som en hel människa och få det stöd som behövs utan att behöva kräva det särskilt. Vårdplanen är inte bara ett administrativt dokument, utan ett centralt verktyg för att denna rätt ska förverkligas.

Psykosociala förbundet rf

Lena Norrback,
Erfarenhetsexpert, styrelsemedlem

FinFami – Anhörigas stöd för mentalvården centralförbundet rf

Tiina Puranen,
Verksamhetsledare

Mielenterveyden keskusliitto ry

Oskari Korhonen,
Ledande sakkunnig, jurist